

GEMISTE KANS (5): EEN OPEN VERHAAL

LEO PAUWELS (VOORZITTER EZA)

Gemiste kansen in de kerk? De grootste collectief verkeken kans is de duizenden keren dat gelovigen die belijden christen te zijn, de Bergrede aan hun laars lappen om voorrang te geven aan het 'ik'-verlanglijstje. Maar dat is een thema voor een zondagspreek, niet voor deze rubriek.

De twee belangrijkste gemiste kansen in de kerk zijn, naar mijn mening, in de eerste plaats de onmacht om tot een echte dialoog te komen en in de tweede plaats het feit dat de kerk er zo moeilijk in slaagt om een godsbeeld, een theologie, een woordgebruik te ontwikkelen die geen afbreuk doen aan de openbaring van Christus, en die jongeren van vandaag inspireren.

Een open dialoog tussen leken, priesters en hiërarchie, wat veronderstelt dat? Echt dialogeren betekent dan men een open basishouding aanneemt ten aanzien van de andere. Fijngevoeligheid en respect opbrengen als andere concepten je eigen overtuiging doorkruisen. Ontvankelijkheid betonen voor het verhaal van de andere zonder dit onmiddellijk te wegen op de weegschaal van het eigen verhaal. De andere niet aanzien als iemand die te goeder trouw verkeerd is, maar als iemand die waarheid en zingeving zoekt langs andere wegen. Dit houdt ook een zekere nederigheid in ten overstaan van de grenzen van het eigen verhaal.

Verloopt de dialoog tussen hiërarchie en leken in de kerk op die wijze? Daar kan niet met een zwart-wit-analyse op geantwoord worden. Wit-zwart-acties zijn meestal méér een afreageren van eigen frustraties, dan een poging om een eerlijk beeld op te hangen van de werkelijkheid.

Ja, er wordt in de kerk vaak echt gedialoogd rond tal van pastorale en maatschappelijke problemen. Maar dat belet niet dat de dialoog te dikwijls stopt. Waarom? Omdat bisschoppen hun stok niet langer is dan Rome verdraagt, omdat sommigen onder hen in traditionalisme vergroeid zijn, omdat ze de grenzen van het eigen verhaal niet kunnen of willen zien, omdat ze vrezen dat leken het spiritueel geloofsperspectief door rationele vermaatschappelijking laten overwoekeren, omdat leken van hun kant soms kiezen voor polarisatie, omdat ze te drammerig wrange gevoelens willen afreageren als gevolg van de goed-en-kwaad-religie die hun jeugd te sterk tekende, omdat ze niet in staat zijn echt te luisteren, omdat het hen geen barst kan schelen hoe het de kerk vergaat. Ze zullen zelf wel hun eigen religieus menu samenstellen.

Deze en nog veel meer ‘omdat’s’ dienen gesnoeid opdat dé Geest zou kunnen vonken schieten in een levendige gemeenschap waarin de open dialoog een vanzelfsprekend gegeven is. Een levende gemeenschap ook die de jongere generatie kan bekoren.

***

En daarmee zijn we beland bij onze tweede gemiste kans. Uitgerekend op Studio Brussel startte Lieven Vandenhautte op 17 april een reeks bijdragen voor en met jongeren over het taboe bij uitstek: religie.

Er bleek een bijzonder grote belangstelling voor te bestaan. Zij het dat de jongeren die aan het woord kwamen nogal individualistisch een eigen cocktail wensten te brouwen van religieuze en esoterische componenten die zij interessant vinden.

Hoe situeer je die trend in een cultuur die het godsgeloof niet langer ondersteunt? Met een katholieke kerk die er het quasi-monopolie van bezat en daarom door velen met een negatief vooroordeel uit het dagelijks discours gehouden wordt.

Het universeel christelijk eenheidsperspectief heeft plaats gemaakt voor een veelheid van doe- en denkpatronen op tal van domeinen. Deze veelheid en verscheidenheid aan oriëntaties, maatschappij-opvattingen, leefpatronen, waardekaders is een supermarkt geworden waarin elkeen het eigen wagentje kan laden met wat hem of haar zint. De frisse radicaliteit van religieuze diepgang blijft vaag in dit kluwen, omdat een samenhangend geloofwaardig concept ontbreekt en ook wel omdat de economisering, die vrijheid gelijk stelt met koopkracht en consumptie, de trend bepaalt.

Is in deze context een open verhaal uit te werken dat, in de onomkeerbare pluraliteit, de openbaring van Christus, een theologisch en filosofisch samenhangend kader biedt en dat ook jongeren kan motiveren en inspireren?

Is het mogelijk om de traditionele leer van het katholicisme, met het eruit voortgesproten taalgebruik, met de doctrines en gedragscodes te hertalen naar onze tijd zonder de essentie geweld aan te doen?

De essentie is in feite eenvoudig: God is anders! Hij openbaart in Christus durvende liefde, authenticiteit, vergevingsgezindheid, een gericht zijn op meer dan het materiële, onbezorgdheid, het vertrouwen op God, volledige beschikbaarheid, als kinderen worden, zich kwetsbaar durven opstellen, radicaal kiezen voor de arme en de zwakke mens.

Waarom vindt deze zo krachtige boodschap niet een meer eigentijdse bedding in een open verhaal, in een wereldbeeld dat zicht geeft op de grote samenhang tussen al onze interesses op wetenschappelijk, ethisch, religieus en esthetisch vlak?

***

Er zijn soms lichtpunten. Zoals bijvoorbeeld twee boeken die onlangs verschenen bij uitgeverij Pelckmans.

Het eerste is van Lieven Boeve: *Onderbroken traditie. Heeft het christelijk verhaal nog toekomst?* Deze 34-jarige doctor in de godgeleerdheid en docent in de fundamentele en dogmatische theologie aan de KULeuven, ontwikkelt de stelling dat het Jezus-verhaal bij uitstek een open verhaal is omdat Jezus juist in naam van God de

onderbreker was van de traditie. Door zijn kritisch-bevrijdend optreden ontmaskerde hij de gesloten verhalen van zijn tijd en gaf hij aan de slachtoffers ervan het woord terug. In leven, handelen en spreken nodigde hij zijn tijdgenoten - en nu ook ons - uit aan zijn op God gericht open verhaal deel te nemen. Een boeiend boek. Voor mij was het een lichtpunt.

Het tweede is van Thomas E. Hosinski: *Wat gebeurt er in Gods naam? Een nieuwe kijk op de wereld. God en religie vanuit het procesdenken van Alfred North Whitehead.*

Whitehead denkt bij uitstek na over de rationaliteit van het universum als geheel. Hij poogt zoveel mogelijk 'blikken' op de werkelijkheid te integreren in één samenhangend 'zicht', één samenhangend denkschema, één totaalbeeld waarin iedere ervaring kan gesitueerd worden.

Een eerste basisintuïtie van Whitehead is dat wij leven in een universum en niet in een pluriversum of chaos. De organische eenheid van al wat bestaat, is het eerste wat wij moeten begrijpen. Vervolgens kan gezegd worden dat deze eenheid minstens voor een deel rationeel is. In de wetenschap zou geen enkele veralgemening mogelijk zijn als er niet een soort logische trouw zou zijn van het universum aan zichzelf.

Bovendien doet het universum zich voor als een dynamisch geheel, bestendig op zoek naar scheppende vooruitgang en nieuwheid, naar scheppende synthese van zijn eigen onvoltooidheid. Wording en groei vormen daarom basiskarakteristieken van elke werkelijkheid.

Ten slotte is deze wording van binnen uit gericht op het verwezenlijken van harmonie en esthetische waarde. Alles wijst er inderdaad op dat de overal aanwezige creativiteit voortdurend aangetrokken wordt, om steeds hogere en meer gevarieerde systemen tot stand te brengen die harmonie bevatten: harmonie als resultaat van tot eenheid gebrachte veelheid.

Het blijft voor mij een raadsel hoe het mogelijk is dat een zo lucide, logisch en verstaanbare visie op de schepping, de evolutie, de wetenschap en de religie niet ruimer ontdekt en verspreid wordt in bredere middens. Ook voor jonge mensen biedt het denken van Whitehead, naar mijn overtuiging, een perspectiefvol en globaal kader om te komen tot een zinnige globale visie op de werkelijkheid.